

Behandling av avdragsrätten för utgiftsräntor i räntekostnadsindex

För diskussion

Räntekostnader utgör 5,4 procent av indexkorgen för KPI år 2013. Tidigare har andelen varit ännu större. Avdragsrätten för räntekostnader i inkomstbeskattningen har hittills inte beaktats i KPI. Detta kan anses innebära att KPI inte helt adekvat speglar hushållens faktiska räntekostnader. I denna PM diskuteras möjligheten att reducera vikten för räntekostnadskomponenten i KPI med hänsyn till avdragsrätt för utgiftsräntor.

Om direkta skatter i Consumer Price Index Manual

CPI-manualen är tydlig när det gäller direkta skatter (eller transfereringar). Inga sådana ska förekomma i ett konsumentprisindex, eftersom det är en skatt och inte konsumtion. Nuvarande inriktning att bortse från ränteavdraget ligger i linje med manualens rekommendation, paragraf 1.168:

1.168 Transfers. A transfer occurs when one economic unit provides a good, service or asset, including money, to another without receiving any counterpart good, service or asset in return. As no good or service is acquired when a household makes a transfer, the transfer must be outside the scope. For this reason, compulsory cash transfers, such as payments of direct taxes on income or wealth, must be outside the scope of a CPI.

Bakgrund – tidigare behandling av direkta skatter i KPI

Här nedan följer en kort genomgång av tidigare behandling rörande avdragsrätten för räntekostnader etc. Det mest aktuella först.

Vid KPI-nämndens möte den 26 april 2012 fanns avdragsrätten med på dagordningen. Frågan diskuterades jämte fyra andra delpunkter avseende räntekostnadsindex.

I närtid har även KPI-nämnden behandlat frågan om avdragsrätt för ränteutgifter vid sammanträdet den 18 oktober 2006. I anslutning till Anders Klevmarkens förslagsidé till intertemporal egnahemsansats diskuterades möjligheten att beakta avdragsrätten i både priserna och i vägningstalet. Nämnden förordade vid mötet att endast ta hänsyn till ränteavdraget i vikten. Det som framkommer i protokollet när det gäller frågan om varför inte ränteavdraget tagits hänsyn till tidigare i KPI sägs att: *förändringar i inkomstskatten principiellt inte har räknats med som prisförändringar i KPI.*

I KPI-utredningen (SOU 1999:12) på sidan 30 konstateras att det finns ett antal avgränsningsproblem i frågan om skatter och subventioner: *Ett exempel är fastighetsskatten på småhus – formellt sett är den en direkt skatt, men den är direkt knuten till en bestämd typ av konsumtion. Samtidigt kan (avdragsrätten i) kapitalinkomstbeskattningen betraktas som en indirekt subvention till boende i egnahem och bostadsrätt.*

Under avsnittet skatter sägs i samma utredning på sidan 85 att: *Kapitalinkomstbeskattningen och avdragsrätten för utgiftsräntor innebär att endast en del av räntekostnaden brutto utgör en kostnad netto för hushållet..... Den långsiktiga räntan enligt ovan skall således minskas med 30 procent vid beräkning av det kostnadsbelopp som bestämmer vikten.*

I Bostadsindexutredningen 1955 sägs inget om avdragsrätten för utgiftsräntor. Rent generellt sägs i utredningens första del (sid 32) att: *Enighet råder om att priset vid tidpunkt 0 och vid tidpunkt 1 skall uttryckas såsom en årskostnad för egnahemsägarna. I den hittills förda diskussionen har enighet rått om, att i årskostnaden inräkna avskrivningar, räntor, underhåll, försäkringar och onera. Om fastighetsskatten har rätt delade meningar.*

I utredningens andra del (sidan 66) anförs angående vikten att: *Egenhemsägarnas räntekostnader bör beräknas som summan av ränteutgifterna på olika lån och den beräknade räntan på eget kapital.*

För att få en insyn hur man har resonerat över de direkta skatternas roll i levnadskostnadsindex måste man gå tillbaks ända till SOU 1953:23 som citerar statsrådet Wigforss:

Befogade invändningar kunna redan ur statistisk synpunkt göras mot att vid levnadskostnadsberäkningarna medtaga skatter och socialpolitiska förmåner, eftersom dessa faktorer och förändringar i fråga om dem göra sig gällande på helt olika sätt för olika inkomsttagare; skiljaktigheterna gör sig ej endast gällande olika lönelägen emellan utan även mellan olika inkomsttagare i samma löneläge med hänsyn till familjens storlek m.m., blir därför knappast tillräckligt representativt för de allmänna levnadskostnaderna. Av än större betydelse äro emellertid de praktiska verkningar som uppkomma, därest löner och pensioner till sin storlek göras beroende av en dylik indexberäkning. Såsom i det föregående framhållits måste det anses olämpligt, om en avsiktligt företagen minskning eller ökning av det direkta skattetrycket till sin effekt motverkas genom att penninglönerna sänkas respektive höjas.

Gällande regler för avdragsrätten av utgiftsräntor

Successivt under 1980- och i början av 1990-talet sänktes marginalskatterna, och det blev en mer enhetlig beskattning för alla hushåll när det gäller ränteutgifterna. I de nuvarande reglerna från 1991 medges 30 procent avdragsrätt för ränteutgifter upp till 100 000 kronor och därutöver 21 procent. Ränteavdraget är en skattereduktion, vilket innebär att räntan enbart får kvittas mot betalda skatter. Skatten på ränteinkomster är också 30 procent från 1991.

Internationell jämförelse

Det finns mycket få länder som tillämpar ”user cost” ansatsen och som samtidigt tillåter ränteavdrag på bostadslån. På grund av detta måste den internationella jämförelsen begränsas till två länder; Finland och Storbritannien. Faktum är att inte heller Storbritannien medger några generella skatteavdrag längre på bostadslån. Existerande lån tagna under det gamla systemet (fram till år 2000), medges avdrag för så länge lånen löper.

Storbritannien

I det engelska kompensationsindexet, Retail Price Index (RPI) togs hänsyn till skatteavdraget för räntor, MIRAS (Mortgage Interest Relief at Source). Som namnet antyder drogs troligen räntesubventionen direkt bort på bankens räntefaktura. Banken blev sedan kompenserad från Skattemyndigheten för det

avdragna beloppet på räntefakturan. Proceduren tycks ha liknat hur ROT/RUT-avdraget fungerar i Sverige idag.

Uppgifterna om Storbritannien i detta avsnitt är lite svårt att få bekräftade, men även i KPI-utredningen (sidan 74) sägs att: *endast i Storbritannien påverkas beräkningen av möjligheten att göra avdrag för utgiftsräntor.*

Finland

Liksom Storbritannien beräknas räntesatsindex enbart för lånebeloppet i det finländska KPI. Troligen beaktas ränteavdraget endast i vikten.

Utdrag från Finlands användarhandbok i KPI (2005=100):

Räntor på bostadslån. Värdevikterna för räntorna på bostadslån har beräknats enligt Finlands Banks bostadslånestock för hushåll och medelräntan

på bostadslån år 2005. I de slutliga vikterna beaktas hushållens möjlighet att avdra 28 procent av räntorna på bostadslån i beskattningen.

Räknat på detta sätt betalade hushållen år 2005 1,0 miljarder euro i räntor på bostadslån.

Övriga direkta skatter i egnahemsposten

Som nämnts tidigare inkluderades fastighetsskatten redan från början i mitten av 1950-talet i egnahemsposten.

Tidigare ROT avdrag på reparationer av småhus har beaktats i flera omgångar, men även det senaste från 2009 och framåt. Såväl ROT- som RUT-avdragen tas hänsyn till både i vikten och i priset i dagens KPI.

Möjliga problem med att beakta ränteavdraget

- Fortfarande är det svårt att beräkna hur avdragsrätten för räntor påverkar räntekostnadsindex, även om det borde det vara lite lättare idag än på 1950-talet. Åtminstone finns det en potentiell risk för att skattereglerna ändras och att effekterna av ändringar i avdragsätten blir mera svårbestämda.
- Enligt CPI-manualen (jfr. ovan) är det inte tillrådligt att beakta direkta skatter i KPI, eftersom det handlar om transfereringar mellan hushåll.
- Kontinuitet. Det kan vara problematiskt att byta beräkningsmetod i en viktig indexserie.

Möjliga skäl för att beakta ränteavdraget

- Hushållens kostnader för ränteutgifterna är de facto netto efter ränteavdraget, vilket kan tala för att det borde slå igenom både i vikten och i priserna.
- Att beakta ränteavdraget ansluter till den tidigare behandlingen av fastighetsskatten och ROT-avdraget i egnahemsposten.

Ett tänkbart sätt att implementera ränteavdraget i vikten

Prisenheten vill nu ta upp möjligheten att reducera vikten för räntekostnadsposten med hänsyn till avdragsrätten för utgiftsräntor. Frågan kan vara värd diskutera utifrån en avvägning mellan de ovan nämnda fördelarna och problemen.

Enligt den partiella kostnadsansatsen, den ansats som tillämpas i svenska KPI, beräknas utöver kostnaden för låneräntorna också alternativkostnaden för egen kontantinsats, det vill säga hela det nedlagda kapitalet kostnadsberäknas i räntekostnadsindex. Alternativräntan för eget kapital antas vara lika med räntesatsen för lånat kapital.

Den totala vikten för räntekostnadsindex beräknas således enligt följande: Genomsnittlig boränta (t-2) multiplicerat med totalt nedlagt kapital värderat till egnahemmens förvärvspris (t-2). I år anger (t-2) 2011 års förhållanden.

En modellbaserad beräkning av kapitalstocksindex (underlaget används även i vägningstalsberäkningen) infördes 2010 (se referenser), men i principiell mening skiljer den sig inte från den som ovan beskrivits.

I KPI-utredningen (1999:124) på sidan 85 beskrivs hur beaktandet av ränteavdraget ska genomföras: *Den långsiktiga räntan enligt ovan skall således minskas med 30 procent vid beräkning av det kostnadsbelopp som bestämmer vikten.*

Analogt bör motsvarande skatteeffekt för det egna kapitalet tas med. Med hänsyn till att skatten på ränteinkomster också är 30 procent (oavsett storlek på ränteintäkten), kan hela kostnadsunderlaget för räntekostnadsvikten reduceras med 30 procent. Det är visserligen en schablonsiffra, som inte alltid stämmer för

det lånade kapitalet, men som för de allra flesta hushåll/låntagare ändå är tillämplig.

KPI-utredningen anger denna schablonsiffra som godtagbar att använda, vilket verkar vara en rimlig bedömning.

Om inte skattesatserna är symmetriska med avseende på ränteinkomst respektive avdragsrätt, krävs tillgång till en uppgift om genomsnittlig belåningsgrad för husstocken. Sådan statistik finns dock inte, men en kvalificerad bedömning skulle kunna göras såsom i det brittiska ränteindexet.

Referenser

Consumer Price Index Manual: Theory and Practice

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/cpi/corrections/chapter1.pdf>

Metodjustering för egnahemsposten i KPI, Olle Grünewald

http://www.scb.se/Statistik/PR/PR0101/_dokument/Metodjustering_%20egnahe msposten_KPI.pdf

SOU 1953:23 Konsumentprisindex, betänkande angående omläggning av levnadskostnadsindex

http://weburn.kb.se/metadata/340/SOU_1448340.htm

Bostadsposten i konsumentprisindex, 1955 års bostadsindexutrednings betänkande

SOU 1999:124 Konsumentprisindex, betänkande från utredningen om översyn av konsumentprisindex

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/12/27/5e2123f7.pdf>

Central Statistical Office, Retail Price Index Advisory Committee, Treatment of owner occupiers' housing costs in retail price index, December 1994